

A-ANLAM BAKIMINDAN CÜMLELER

1-Eş ya da Yakın Anlamlı Cümleler: Aynı veya benzer düşünceleri dile getirilmesiyle oluşur. Aynı anlamı veriyorsa Eş Anlamlı cümleler; yakın bir anlam kazandırıyorsa Yakın Anlamlı cümlelerdir.

*Sanatçı eserlerini özgün bir şekilde yansıtan kişidir.
Kimseyi tekrar etmeyen ortaya ürün koyan kişiye sanatçı denir.
Bu iki cümle Eş Anlamlı Cümlelerdir.*

*Doğada yaşayan insanlar diğer canlılara karşı daha merhametli olur.
Şehir kültürü, yaşantısı bizi oldukça merhametsiz yapmıştır.
Bu iki cümle de yakın anlamlıdır.*

2-Zıt Anlamlı (Anlamca Çelişen –Karşıt Anlamlı) Cümleler:Anlamca birbirinin tam tersini ifade eden cümlelerdir. Zıtlık fikirlerde vardır. Kelimeler arasında birebir zıtlık olması zorunlu değildir.

*Sanatçı toplum tarafından beğenilmek amacıyla eserler oluşturur.
Beğenilme kaygısı taşımayan insanlar gerçek eserler meydana getirir.*

*Şiir duyguların rastgele yazılmasıyla oluşur.
Planlı ve düzenli yazılmayan sözcük yığını şiiri meydana getirmez.*

3-Neden-Sonuç Anlamı Taşıyan Cümleler: Bir cümlede ortaya konan durumun gerekçesinin de söylendiği cümlelerdir. Bu tür cümlelerde sonucu bulduktan sonra “niçin-neden” sorularını sorduğumuzda cevap alınır. Neden-Sonuç cümlelerinde hem neden hem de sonuç gerçekleşmiştir. Genellikle neden sonuç cümleleri olumsuz durumlar için kullanılır.

Neden olduğunu düşündüğümüz kelime grupları “için, ötürü, çünkü, üzere, ...den dolayı, ...den ötürü gibi edat ve bağlaçlarla oluşturulabilir.

Pandemi salgını dünyayı etkilediği için herkes kıyamet senaryoları oluşturmaya başladı.

Ayrılık acısından bu hallere düştüm.

Yaramazlık yaptığından ötürü cezalandırılmış.

**Bazen sonuç ifadesi neden ifadesinden önce yazılır.*

Çok korkuyorum çünkü şimşekler çakıyor.

Yine başaramadım, düzenli ders çalışmadığımdan

4-Amaç-Sonuç Anlamı Taşıyan Cümleler: Bir cümlede dile getirilen yargının hangi amaçla söylendiği belliyse bu cümlede amaç-sonuç anlamı vardır.

**Amaç sonuç cümlelerinde sonuç bellidir fakat amaç henüz gerçekleşmemiştir.*

**Cümlede “için” varsa neden –sonuç , amaç-sonuç olduğunu anlamak için “için” sözcüğü yerine “amacıyla” sözcüğünü koyabiliriz. Anlamlıysa amaç-sonuç cümlesidir.*

*Yüzme öğrenmek için kursa yazıldı.
Yüzme öğrenmek amacıyla kursa yazıldı.*

Teyzesini görmek istediğinden İzmir’e gitmiş.

**Bazen sonuç amaç şeklinde cümleler yazılabilir.
Not defterini çıkardı, dönem değerlendirmeleri yapmak üzere.
Koşa koşta geldi, aşık olduğu kıza anlatmak için*

5-Koşul (Şart) Anlamı Taşıyan Cümleler:

Bir eylemin gerçekleşebilmesi için önceden gerçekleşmesi gereken başka bir durumun olmasıyla ortaya çıkan durumdur.

İşlerimi bitirirsem size yardımcı olurum.

Eve iki saat içinde geri dönmek üzere izin verildi.

***Şart cümlelerinde yüklem –eyleme- hangi şartla diye sorulduğunda cevap alınır.**

Hangi şartla size yardımcı olurum? İşlerim bitmesi şartıyla

Hangi şartla izin verildi? İki saatte geri dönmesi şartıyla

***Koşul anlamı –se/-sa / -ınca / -dıkça eklerinden biri veya “yeter ki, bağlıdır, üzere, mi gerektirir” gibi herhangi bir sözle de sağlanabilir.**

Ders çalışıkça konuyu da anlarsın.

İnternet, kitapları tanıtınca okuyucu sayısı da artar.

İşe vaktinde gitti mi ustası bir daha ona kızmaz.

***-dıkça eki bazı cümlelerde koşul durumunun gerçekleştiğini ve bu duruma bağlı olarak bir sonuç ortaya çıktığını söyleyebiliriz.**

Bu kitabı okudukça bilgim artıyor. Bu cümlede okuma durumu gerçekleşip, bilgi artma durumu oluşuyor.

6-Karşılaştırma Anlamı Taşıyan Cümleler:

En az iki farklı nesnenin ya da kavramın ortak bir nitelik (özellikle) ilgili olarak birbirlerine karşı durumlarını belirlemeye denir. Yani esas olan şudur: Ortak bir konu karşılaştırılan en az iki nesne ya durum.

***Karşılaştırma cümlelerinde “daha- en- aynı – kadar- ...den ” gibi sözcükler ve ekler kullanılabilir.**

Yaşça aramızdaki en küçük oydu.

Türküler arasından en çok “Ne Ağlarsın”ı severim.

O daha çok para kazanıyor.

Kardeşim de benim kadar zekiydi.

Sen babandan daha akıllısın.

Aynı işi yapsak da aynı parayı kazanmıyoruz.

***Ortak bir nokta yoksa karşılaştırma da olmaz. Sadece değerlendirme yapmış olur.**

Sen zekiydin, Ali zengindi, Metin yakışıklı ve Selin güzel kızdı. Dikkat ederseniz dört farklı durum söz konusudur. Bu durumlar arasında bir karşılaştırma söz konusu değildir.

7-Ön Yargı Bildiren Cümleler:

Önceki bilgilerden, tecrübelerden hareketle herhangi bir olaydan önce verilen olumlu veya olumsuz yargıyı anlatan cümlelerdir. Sonuç bilinmeden sonuçla ilgili kesin bir yargıyı ifade etmedir.

Bu hafta bu takım bu maçı hayatta kazanamaz.

Sen yıl sonunda tatile gidemezsin.

Bu çocuktan adam olmaz.

Haberi arkadaşlarından duyduysan kesin yalandır.

Bu eserleri okuyucu beğenmeyecektir.

Bu şarkı tutmaz.

8-Varsayım Bildiren Cümleler

Gerçekleşmemiş bir durumu veyal olayı , gerçekleşmiş kabul edip one göre hüküm veren cümlelerdir.

***Varsayım bildiren cümlelerde, “diyelim ki, farz et, varsayalım , tut ki, düşün ki” gibi sözcük kalıpları kullanılır.**

Senin sınavı kazandığını varsayalım.

Diyelim ki Fenerbahçe Uefa Kupası aldı.

Düşün ki hayatta hep mazlumlara haklarını kazanmaya başladı. Tatilde olduğunu farz et.

9-Öneri Bildiren Cümleler:

Bir sorunu çözmek, bir amaca ulaşmak, bir durumdan daha iyi durumlara ulaşmak için yol gösterici fikirlere öneri denir.

İnsanlarımızı eleştiren ve sorgulayan bir yapıya kavuşturalım.

Çocuklarımıza her dönemde sahip çıkalım, onları iyi bir birey olarak yetiştirelim.

Önce konulara çalışıp sonra soruları çözmeniz sizin için daha iyi olacaktır.

10-Yakınma Bildiren Cümleler:

Herhangi bir olaydan, durumdan veya kişiden şikayet etmedir. Dert yanma da diyebiliriz.

Söylediklerinin doğru olmadığını anlatsam da beni dinlemez ki.

Onca kıymet veren insanlar var ama yine de şükretmiyor haline.

Sen ne zaman adam olacaksın yavrucuğum!

Bari zor günlerimde yanımda olsaydınız.

Halkımız yapılan uyarıları bile düşün havası sanıyor.

Bir gün yüzü göstermedin şu çocuklara.

11-Hayıflanma Bildiren Cümleler:

Kişinin bir eylemi yapma yeterliliğine sahip olduğu halde yapmamasından duyduğu üzüntüyü dile getiren cümleler hayıflanmadır. Söylediği bir sözün yerinde olmadığını görerek duyduğu üzüntüyü dile getiren cümleler pişmanlık bildirir.

Keşke ben de sizinle gelseydim. (Hayıflanma)

Keşke sizinle gelmeseydim. (Pişmanlık)

Ne yazık ki yıllardır bir ev alamadım. (Hayıflanma)

Param varken o evi almalıyım. (Pişmanlık)

12-Öğüt Anlamı İçeren Cümleler:

Herhangi bir kimseye ders ve görüş vermek amacıyla yazılan cümlelerdir.

Ayıpları örtmede gece gibi ol.

Verme sırrını dostuna, o da söyler dostuna.

13-Eleştiri Bildiren Cümleler:

Bir sanatçının, bir eserin, bir durumun veya bir olayın iyi kötü yanlarını söylemektir. Eleştiride esas olan şey sadece olumsuz durumlar değildir. Olumlu da eleştiri yapılabilir.

*Son romanında başarılı bir üslup kullanmış yazar. **Olumlu eleştiri***

*Kahramanları gerçekçi yansıtamamış. **Olumsuz eleştiri***

Anlatım sıcaklığını kurguya da yansıtmış olsaydı çok daha güzel bir eser ortaya çıkardı.

Hem olumlu hem olumsuz eleştiri

*Şarkı sözleri oldukça saçma olmasına karşın ritmi çok etikeliyiciydi. **Hem olumlu hem olumsuz eleştiri***

14-Olasılık(İhtimal) Bildiren Cümleler:

Herhangi bir olayın, durumun gerçekleşme veya gerçekleşmeme ihtimalini bildiren cümlelerdir.

*Tahmin anlamı "galiba, sanırım, herhalde" gibi sözcüklerle de yapılır.

Kars, orucunu açmış olmalı.

Bence bu çocuk sınavı çok rahat geçer.

Birazdan yağmur yağabilir.

Sanırım evimize hırsız girmiş.

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

1-Tanım Cümleleri: “Nedir?” sorusuna verilen cevaplar tanım cümlesidir. Tanım cümlelerinde öznel veya nesnel tanımlar olabilir.

Hayat, acıların yaşandığı, her şeyin kısacık olduğu bir süreçtir.
Duygu ve düşüncelerimizi mısralara dökünce şiir oluşur.
Betimleme, kelimelerle resim çizme sanatıdır.
Eleştirmen, sanat eserini tarafsız bir gözle inceleyen kişidir.
Çiçek renkli ve kokulu bir bitkidir. (Nesnel)
Çiçek güzel görüntüsü olan bir şeydir. (Öznel)

2-Nesnel Anlatımlı Cümleler: Doğruluğu ve yanlışlığı herkesçe kabul edilen; kişisel duygu ve düşünce içermeyen ifadelerdir.

- *Kanıtlanabilirler.
- *Kişiden kişiye değişmez.
- *Kesinlik bildirir.

Türkiye'nin başkenti Ankara'dır. İle
Türkiye'nin başkenti İstanbul'dur. İkisi de nesneldir. Birincide doğruluğunu ikincide yanlışlığını ispatlarsın.
Yazar son eserinde Anadolu insanını anlatmıştır.
Şiiri dört kıtadan oluşmaktadır.
Annesi akşam için kuru fasulye, pilav hazırlamış.

3-Öznel Anlatımlı Cümleler: Kişisel duygu ve düşünceleri ileten cümlelerdir.

- *Kişiden kişiye değişir.
- *Kesin değildir.
- *Kanıtlanamaz.
- *Doğruluğunu veya yanlışlığını ispatlayamazsınız.
- *Cümleleri öznel hale getiren kelime veya kelime grupları yer almaktadır.

Maçta enteresan bir gol atıldı. Öznel
Maçta bir gol atıldı. Nesnel

Eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.
Farklı bir bakış açısıyla olaylara müdahale etti.
O çok tatlı bir bebektir.
İzmir güzel bir şehirdir.

4-Doğrudan Anlatım-Dolaylı Anlatım

a)Doğrudan Anlatım: Birine ait olan sözü değiştirmeden anlatılmasına denir.

Yarın okula geç kalma, dedi.
Türk, övün; çalış, güven. (Atatürk)
Hayat Aşık Veysel'in de dediği gibi “Uzun ince bir yoldayım.”
Atalarımız deveyi yardan ayıran bir tutam ottur, der.

b)Dolaylı Anlatım: Birine ait sözü son kelimeleri biraz değiştirerek veya bazı ekler getirerek dolaylı hale getiririz.

Bütün işleri o yapacak, dedi. Doğrudan
Bütün işleri onun yapacağını söyledi. Dolaylı
Ahmet bana bu film gerçekten güzel, dedi. Doğrudan
Ahmet bana bu filmin gerçekten güzel olduğunu ifade etti (Söyledi- açıkladı-...)

5-Betimleyici Anlatım:

Bir durumu, bir kişiyi, bir olayı anlatırken okuyucuya bunu sözcüklerle resmetmektir. Okuduğunuzda veya duyduğunuzda kafanızda bir şeyler resmedilir. (canlanır)

Bu yıl kar erken geldi. Ağaçların dökülmeyen yaprakları kara teslim olup yere düşüyordu. Kuşlar yuvalarına son çalıları taşıyor, kuzular ahırlarına gidiyordu.

6-İçerikle İlgili Cümleler:

Eserin konusundan bahseden ifadelerdir. “Ne anlatılıyor, neyden bahsediyor, “ gibi sorulara cevap verir.

Bu romanda abdallık geleneğine sahip çıkmaya çalışan bir grup abdalın öyküsünü göreceksiniz. Aşkın sadece beşeri değil ilahi olduğuna değinen filmde başarı kaçınılmaz oldu.

7-Üslupla İlgili Cümleler:

Bir sanatçının dili kullanma şekli, sözcük seçimi, cümle kurma biçimine üslup denir. Buna yazarın anlatım biçimi de diyebiliriz. Eserin anlatımı nasıldı? Sorusuna cevap verirken üsluptan bahsetmiş oluruz.

Bir eserin, bir durumun, bir olayın işleniş biçimini de ifade eder. Sadece yazılı eserler için de görsel unsurlar için de üslup değerlendirmesi yapılabilir.

Eserinde kullandığı halk tabirleri yörenin göçebe geçmişine sahip olduğunu göstermektedir.

Monoton bir şekilde kurgulanan kelimeler eserin olumsuz taraflarındandı.

Şiirleri ana sütü gibi taze ve candan yazılmış.

Gazetedeki son yazısında sert kelimeleri tercih etmesini anlamadım.

Filmin başrol oyuncusu günlük argo kelimeleri tercih eden bir karakter olmuştu.

Yalnızlığın bir ormana yansımalarını konu alan ressam duygularını kuru ağaçlarla dile getirmiştir.